

ALEKSANDER IGNASIAK

WYSTAWA ŚWIATOWA W CHICAGO W 1893 ROKU

Administration Building.

World's Columbian Exposition.

Chicago - Illinois

Elevation.

Richard M. Hunt Archt.

WYSTAWA ŚWIATOWA
W CHICAGO
W 1893 ROKU

ALEKSANDER IGNASIAK

WYSTAWA ŚWIATOWA W CHICAGO W 1893 ROKU

KRAKÓW 2023

Aleksander Ignasiak

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

✉ <https://orcid.org/0000-0002-0693-4432>

✉ aleksander.ignasiak@uwr.edu.pl

© Copyright by Aleksander Ignasiak, 2023

Recenzja: prof. Rafał Eysymontt, UWrocław

Opracowanie redakcyjne: Piotr Łozowski

Projekt okładki: Lesław Sławiński

ISBN 978-83-8138-995-2 (druk)

ISBN 978-83-8138-996-9 (online, PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381389969>

Na okładce wykorzystano grafikę przedstawiającą Budynek Administracyjny na Światowej Wystawie w Chicago (ze zbiorów Library of Congress: <https://www.loc.gov/pictures/item/2021638462/>)

Wydanie publikacji zostało sfinansowane przez Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	7
Rozdział 1	
Geneza wystaw światowych – Great Exhibition i Centennial Exposition.....	13
1.1. Great Exhibition, Londyn 1851.....	13
1.2. Centennial Exposition, Filadelfia 1876	22
Rozdział 2	
Wystawa światowa w Chicago	33
Rozdział 3	
Cuda na wystawie – wystawcy i ich produkty	101
Rozdział 4	
World's Columbian Exposition w świetle artykułów prasowych	129
Rozdział 5	
Wystawa Kolumbijska, Polonia i prasa polonijna	153
Zakończenie	187
Bibliografia.....	191
Spis ilustracji.....	195
Summary.....	199
Indeks osób	201

WSTĘP

W stosunkowo krótkiej historii Stanów Zjednoczonych wystawa światowa, która odbyła się w Chicago w 1893 roku, znana jako World's Columbian Exposition, zajmuje szczególne miejsce – nie tylko jako triumf młodego państwa na arenie międzynarodowej, ale także jako wyznacznik nowego kursu, jaki na kolejne czterdzieści lat przyjmą architektura i urbanistyka – a za nimi inne sztuki – w USA. Właśnie ze względu na status tej wystawy autor niniejszej publikacji uznał ją za wartą zbadania i przybliżenia polskiemu czytelnikowi, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę brak monografii w języku polskim dotyczącej tego tematu.

Wystawa światowa w Chicago odbyła się na styku dwóch epok w historii Stanów Zjednoczonych. Obie odznaczały się dynamizmem zmian zachodzących podczas ich trwania, choć każda na swój sposób. Pierwszą z nich była tzw. *Gilded Age*, która rozpoczęła się w 1877 roku, wraz z końcem ery rekonstrukcji po wojnie secesyjnej – choć czasami jej początek datuje się na wcześniejszy okres, zaraz po zakończeniu wspomnianej wojny – a zakończyła wraz z nadejściem ery postępowej. Sama nazwa – *Gilded Age* – została ukuta przez amerykańskiego pisarza Marka Twaina i użyta przez niego jako tytuł powieści napisanej wspólnie z Charlesem D. Warnerem – *The Gilded Age: A Tale of Today*. Tak tytuł, jak i fabuła powieści wskazywały na problemy, z którymi borykały się ówczesnie Stany Zjednoczone; jednym z nich było ubóstwo absolutne. Choć miasta rozbudowywały się w tamtym okresie w oszałamiającym tempie, warunki mieszkalne oraz życia w ogóle, dla klasy pracującej oraz olbrzymiej liczby imigrantów, która przybywała do Stanów Zjednoczonych ze Starego Kontynentu, pozostawiały wiele do życzenia. Masy te żyły obok niewielkiej części społeczeństwa, która mieszkała w małych pałacach wyposażonych w każde możliwe udogodnienie i luksus. Kontrast ten wspaniale pokazują fotografie wykonane przez Jacoba Riisa – amerykańskiego dziennikarza duńskiego pochodzenia, który wykorzystał fotografię, by pokazać opinii

publicznej, jak żyje „druga połowa” – gdy porówna się je z reprezentacyjnymi obrazami amerykańskich metropolii: wypełnionymi okazałymi i eleganckimi gmachami.

Innym problemem Stanów Zjednoczonych była polityczna korupcja; na szczęblu lokalnym maszyny polityczne – *political machines* – kontrolowały politykę poprzez patronat nad różnymi grupami społecznymi. Jedną z lepiej znanych tego typu organizacji była nowojorska Tammany Hall, która kontrolowała politykę – zarówno miejską, jak i stanową – na przełomie XIX i XX wieku. Oprócz pomagania imigrantom, znana była również z ogromnej korupcji, zwłaszcza gdy kierował nią William M. Tweed – w latach 1858-1871. Na szczęblu federalnym sytuacja nie była dużo lepsza; w ostatnich trzydziestu latach XIX wieku w Białym Domu zasiadali niezapadający w pamięć prezydenci, co przyczyniło się do zupełnego przyćmienia go przez Kongres. W samym Kongresie dużą władzę mieli potentaci przemysłowi: dzięki ogromnym ilościom pieniędzy, które przynosiły im liczne interesy, mogli wpłynąć na decyzje rządu w kluczowych dla nich sprawach. W takiej oto rzeczywistości Stany Zjednoczone miały pokazać się światu jako potęga polityczna i gospodarcza.

Niedługo po zamknięciu wystawy w Chicago rozpoczęła się era postępową. Czas, w którym starano się rozwiązać problemy nagromadzone we wcześniejszym okresie. Przeróżające warunki mieszkalne klas niższych usiłowano poprawić poprzez wprowadzenie ustaw zakazujących budowy tzw. *tenements* – budynków o niskiej jakości, wznoszonych jedynie dla zysku, zwykle z ciemnymi, źle wentylowanymi oraz najczęściej przepełnionymi pomieszczeniami. Korupcję na szczęblach lokalnych oraz federalnym starano się wyeliminować poprzez konfrontację z maszynami politycznymi na łamach dzienników i magazynów – często eksponując ich korupcję – oraz wprowadzenie praw antytrustowych. Rozpoczęto szeroko zakrojoną kampanię społecznych i politycznych reform. Wystawa w Chicago, która odbyła się na styku tych dwóch epok, wydaje się nieco odcięta od rzeczywistości ze swoim perfekcyjnym „Białym Miastem” i jego klasycystycznymi gmachami. Właśnie ze względu na czas, w jakim odbyła się wystawa, oraz to, co sobą reprezentowała, jest ona w opinii autora warta bliższego poznania.

Celem książki jest przybliżenie wydarzenia, którym była Wystawa Kolumbijska; wydarzenia, które ukształtowało obraz amerykańskich miast, ich architektury i sztuki na następne czterdzieści lat. Chociaż wystawa w Chicago była ważna tak dla amerykańskiej sztuki, jak i społeczeństwa, to nie doczekała się ona do tej pory odpowiedniego opracowania w języku polskim. Choć książka *Diabeł w Białym Mieście* Erika Larsona, która połowicznie dotyczy wystawy, została wydana w Polsce w 2008 roku, autor zdecydował się na jej pominięcie ze względu na mocno fabularyzowany charakter tej pracy.

Amerykański renesans, ruch, którego wystawa w Chicago była częścią, również nie posiada monografii w języku polskim, choć należy wspomnieć pracę Marka Zagórniaka dotyczącą neorenesansu w architekturze XIX wieku – wydaną pierwotnie w 1987 roku, a ponownie w 2013 – która o nim wspomina. Ze względu na ogrom wydarzenia, jakim była Wystawa Kolumbijska, jej aspekty prezentowane w książce są subiektywnym wyborem autora – całościowe opisanie wystawy, o ile w ogóle możliwe, wymagałoby wielotomowej pracy.

Rozdział pierwszy został poświęcony zarysowaniu genezy wystaw światowych. Ze względu na dużą popularność tych wydarzeń w XIX i początkach XX wieku autor zdecydował się na zaprezentowanie dwóch najważniejszych w jego opinii wystaw: londyńskiej Great Exhibition z 1851 roku i Centennial Exposition, która odbyła się w 1876 roku w Filadelfii. Great Exhibition została wybrana ze względu na swój status pierwszej prawdziwej międzynarodowej wystawy światowej, z kolei filadelfijska Centennial Exposition – ze względu na to, iż była to pierwsza oficjalna wystawa światowa w Stanach Zjednoczonych. Nie bez znaczenia był też fakt, iż to w Filadelfii zrezygnowano z wybudowania jednego wielkiego budynku mieszczącego całą wystawę na rzecz kilku mniejszych budynków i wielu małych pawilonów. Obie wystawy stanowiły precedensy, z których czerpały późniejsze ekspozycje.

W rozdziale drugim została przedstawiona geneza Wystawy Kolumbijskiej, jej długa droga od pomysłu do realizacji oraz rywalizacja amerykańskich metropolii o zaszczytną możliwość organizacji wystawy. Opisano w tej części publikacji trudności, na jakie natrafili organizatorzy ekspozycji już po wybraniu Chicago na miasto gospodarz, oraz stronę administracyjną przedsięwzięcia. Dużo miejsca poświęcono na opis działań Rady Architektów wystawy i planowanie terenów ekspozycji oraz architektoniczny opis głównych gmachów, uwzględniający dekoracje rzeźbiarską i malarską. Wspomniany został też charakter pawilonów stanowych i obcych państw. Zwrócono także uwagę na trudności i wyzwania, jakie stawiała przed organizatorami architektoniczno-krajobrazowa część przedsięwzięcia. W końcowym fragmencie rozdziału omówiono efekty Wystawy Kolumbijskiej, jej powiązanie z tzw. straconą sprawą oraz późniejszy obraz ekspozycji w historiografii.

W rozdziale trzecim opisano wystawy i eksponaty w poszczególnych budynkach głównych. Głównym celem tego rozdziału jest przybliżenie czytelnikowi charakteru prezentowanych przez stany, państwa i firmy eksponatów, które nierzadko stanowią przykład charakterystycznych dla danych regionów produktów. Opisany został również system klasyfikacji eksponatów obowiązujący na wystawie.

Rozdziały czwarty i piąty oparte zostały na kwerendzie prasowej. Rozdział czwarty stanowi spojrzenie na wystawę poprzez artykuły prasowe pojawiające się w amerykańskich dziennikach, choć wspomniane są również periodyki z innych krajów. Natomiast w rozdziale piątym opisano obraz wystawy w świetle prasy polonijnej ukazującej się w Chicago. Ponieważ miasto to było jednym z największych skupisk Polaków w Ameryce w tamtych latach, autor uznał, iż jest to dobra okazja, by bliżej przyjrzeć się temu, jak postrzegali oni wystawę i jak w niej uczestniczyli.

Głównym źródłem wykorzystanym przy pisaniu pracy był reprint *The Final Official Report of the Director of Works of the World's Columbian Exposition*¹, którego oryginał przechowywany jest w Art Institute of Chicago. Była to fundamentalna pozycja ze względu na typ źródła, osobę autora oraz zawarte w raporcie informacje – takie jak np. koszt budowy budynków czy osoby zaangażowane w budowę wystawy. Użyteczne w śledzeniu zmian projektu terenów ekspozycji były plany pochodzące z Archiwów Olmsteda w Frederick Law Olmsted National Historic Site. Wykorzystane zostały także plany i rysunki z biura Hunta, przechowywane w Prints and Photographs Division w Bibliotece Kongresu, oraz fotografie z albumów firmy McKim, Mead & White, będące częścią zbiorów Avery Library na Columbia University, a także fotografie z kolekcji Ryerson & Burnham Archives w Art Institute of Chicago – obie kolekcje dostępne online.

Spśród literatury wspomnieć należy *The Great Exhibition of 1851*² i *Designing the Centennial*³, które posłużyły do przedstawienia, odpowiednio, londyńskiej i filadelfijskiej ekspozycji. Z prac dotyczących Wystawy Kolumbijskiej w ogóle szczególnie pomocne były *The World's Fair 1893: Being a Pictorial History of the Columbian Exposition* Williama E. Camerona⁴ i *A History of the World's Columbian Exposition Held in Chicago in 1893* pod redakcją Rossitera Johnsona⁵. To drugie, czterotomowe dzieło wszechstronnie opisuje wystawę. Każdy z tomów poświęcony jest innemu aspektowi wystawy, takiemu jak: administracja, departamenty czy eksponaty. *The Book of the Fair*

¹ D.H. Burnham, *The Final Official Report of the Director of Works of the World's Columbian Exposition*, New York–London 1989.

² J.A. Auerbach, *The Great Exhibition of 1851*, New Haven–London 1999.

³ B. Giberti, *Designing the Centennial. A History of the 1876 International Exhibition in Philadelphia*, Kentucky 2002.

⁴ W.E. Cameron, *The World's Fair 1893: Being a Pictorial History of the Columbian Exposition*, Grand Rapids 1893.

⁵ *A History of the World's Columbian Exposition Held in Chicago in 1893*, red. R. Johnson, New York 1897.

Huberta H. Bancrofta⁶ jest również cenną pozycją zawierającą różnorodne informacje oraz rzadkie zdjęcia poszczególnych ekspozycji. Ze względu na autorów do ważnych prac o wystawie należy dodać także *World's Columbian Exposition: The Book of the Builders*⁷, w której autor znalazł wiele przydatnych informacji odnośnie do planowania i strony artystycznej wystawy.

W pracy zostały wykorzystane również rozmaite artykuły z ówczesnej prasy oraz periodyków. Wśród najważniejszych wymieńmy: „The Century. Illustrated Monthly Magazine”, „World's Columbian Exposition: Illustrated”, „The Builder”, „Engineering”, „Inland Architect and News Record”, „American Architect and Building News”, „Electrical Engineer”, „The Inter Ocean”, „Chicago Tribune”, „The New York Times” i „Dziennik Chicagoski”.

Autor kieruje serdeczne podziękowania do profesora Rafała Eysymontta oraz profesora Jakuba Tyszkiewicza za nieocenioną pomoc i rady przy tworzeniu tej książki.

⁶ H.H. Bancroft, *The Book of the Fair. An Historical and Descriptive Presentation of the World's Science, Art, and Industry, as Viewed through the Columbian Exposition at Chicago in 1893*, Chicago–San Francisco 1893.

⁷ D.H. Burnham, F.D. Millet, *World's Columbian Exposition: The Book of the Builders*, Chicago–Springfield 1894.

BIBLIOGRAFIA

Źródła:

Avery Architectural & Fine Arts Library, Columbia University, Photographic Views of Works by McKim, Mead & White, plany i zdjęcia.

Howland Hunt C.C., Niepublikowana biografia R.M. Hunta, Hunt Collection, Part of the AIA/AAF Collection, Library of Congress Prints and Photographs Division Washington, D.C.

Olmsted Archive, United States Department of the Interior, National Park Service, Frederick Law Olmsted National Historic Site, plany i zdjęcia.

Ryerson and Burnham Archives, Art Institute of Chicago, plany i zdjęcia.

Źródła drukowane

Burnham D.H., *The Final Official Report of the Director of Works of the World's Columbian Exposition*, New York–London 1989, raport szefa budowy przedrukowany przez wydawnictwo Garland Publishing.

California World's Fair Commission, *Final Report of the California World's Fair Commission*, Sacramento 1894.

Congressional Record, t. 21, cz. 2-3, Washington 1889.

Report of the Committee on Awards of the World's Columbian Commission, t. 1, Washington 1901.

Prasa:

The Age

Allgemeine Bauzeitung

The American Architect and Building News

American Quarterly

The Baltimore Sun

Boston Globe

The Builder

The Century: Illustrated Monthly Magazine

Chicago Daily Tribune

Chicago Tribune

The Citizen

The Colliery Engineer

The Courier-Journal: Louisville
The Daily Leader
Decatur Herald
The Decorator and Furnisher
Deutsche Bauzeitung
Dziennik Chicagoski
Electrical Engineer
Electrical Industries
The Electrical World
Electricity
Engineering
The Engineering and Mining Journal
Engineering News
The Evening Star
The Evening World
Gazeta Polska
The Illustrated London News
The Inland Architect and News Record
The Inter Ocean
Jeweler's Circular and Horological Review
Journal of the Society of Architectural Historians
L'Architecture
L'Edilizia Moderna
Los Angeles Times
Memphis Commercial
Monthly Bulletin of the Bureau of the American Republics
The Nation
New York Times
New York Tribune
Peterson Magazine
Philadelphia Inquirer
The Salt Lake Herald
The San Francisco Examiner
Scientific American
The Shreveport Daily Times
St. Louis Post-Dispatch
The Sun
Telegraf
The Times
The Times-Democrat
The Washington Critic
Weekly Herald and Tribune
The Western Druggist
Western Electrician

SUMMARY

The World's Columbian Exposition of 1893

The World's Columbian Exposition of 1893 was a celebration of the 400th anniversary of Columbus' discovery of North America. Over six months, the fair was visited by over 27 million people who came not only from the United States of America, but from every corner of the world to see exhibits presented by 46 countries on 280 hectares in Chicago's Jackson Park. *Wystawa Światowa w Chicago w 1893 roku* describes the history of this event, which has never before been the object of an in-depth study in Polish literature, from its conception to the closing of the fair.

The first chapter serves as an introduction to the history of world expositions, with an emphasis on the two most important – in the author's opinion – fairs that preceded the one in Chicago: The Great Exhibition in London in 1851 and the Centennial International Exhibition of 1876 in Philadelphia. The next chapter contains the history of the organisation and building of the Chicago Exposition, a fundamental part being the analysis of the architectural aspect of the exposition, including artistic aspects such as painting and sculpture. The third chapter is intended to be a cross-sectional view of the exhibits shown during the fair and is organised in accordance with the official classification used in 1893. It details the more interesting exhibits showing how participating countries wanted to present themselves. The last two chapters outline the reception of the fair in the daily press, American and Polish-American respectively.

The sources used in this volume consist mainly of official documentation and plans along with the works published during the time of the fair, supplemented by contemporary monographs. The photographs presented here were the official photographic views approved for publication by the exhibition authorities: this allows the reader to see the exposition the way it was seen by everyone 130 years ago.

KEYWORDS: Columbian Exposition, World exposition, world's fair, Chicago, 1893, architecture, art, Beaux-arts architecture, 19th century, US history

Jestem tutaj, by wraz z moimi rodakami wyrazić gratulacje odpowiednie dla tej okazji. Otoczeni zdumiewającymi owocami amerykańskiej przedsiębiorczości i pracowitości, w obliczu wspaniałych dowodów umiejętności i inteligencji Amerykanów, nie musimy obawiać się, iż gratulacje te będą przesadzone. Stoimy dziś w obecności najstarszych narodów świata, wskazując na przedstawione tutaj osiągnięcia, nie prosząc o wyrozumiałość dla naszej młodości.

Tymi słowami Grover Cleveland otworzył 1 maja 1893 roku jedną z największych wystaw światowych w historii. Przez sześć miesięcy odwiedziło ją ponad 27 milionów ludzi z każdego zakątka świata, by podziwiać eksponaty zaprezentowane przez 46 państw na 280 hektarach w chicagowskim Jackson Parku.

Publikacja Aleksandra Ignasiaka *Wystawa Światowa w Chicago w 1893 roku* prowadzi czytelnika poprzez długą drogę, jaką przeszło to wydarzenie: od nieformalnej idei do jednej z największych i najwspanialszych wystaw światowych w historii. Wykorzystując przede wszystkim oficjalne dokumenty i plany oraz źródła z epoki, uzupełnione współczesnymi monografiami, autor maluje szczegółowy obraz wydarzenia, które ukształtowało obraz amerykańskich miast, ich architektury i sztuki, na następne czterdzieści lat. Prezentowane w publikacji ilustracje były w większości oficjalnymi fotografiami zaakceptowanymi do publikacji przez zarząd wystawy, dzięki czemu czytelnik może zobaczyć taki obraz ekspozycji, jaki widzieli ludzie 130 lat temu.

Ponieważ praca oparta jest na wielu nieznanych dotąd dokumentach i materiałach prasowych, jej wartość źródłową trudno przecenić. Cennym wkładem autora jest również ocena współczesnej recepcji wystawy i, co interesujące dla polskiego czytelnika, reakcje na nią tak licznej przecież w Chicago polskiej społeczności.

Z recenzji prof. Rafała Eysymontta

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-995-2

9 788381 389952 >